

Svensk mobilforskning är av högst kvalitet

Analys av mobiltelefonforskning konstaterar att Hardell-gruppens forskning, som visar förhöjda risker för hjärntumör av mobilen, är av hög kvalitet. Den EU- samt mobilindustrifinansierade forskningen från WHO, Interphone, håller däremot låg kvalitet.

Publicerad i Miljömagasinet den 30 oktober 2009

Forskargruppen kring cancerläkaren Lennart Hardell från Örebro, har i upprepade studier sett att mobiltelefonanvändare löper ökad risk för elakartade hjärntumörer. Hardells resultat har bland annat legat till grund för den franska senatens beslut nyligen att förbjuda mobilen i skolan upp till gymnasiet på grund av hälsoriskerna.

Hardell har konstaterat att risken är upp till 8 ggr förhöjd för elakartad hjärntumör för de som börjat använda mobilen före 20 års ålder. Risken är nästan lika hög efter användning av trådlösa telefoner, DECT-telefoner. Mot bakgrund av att 96% av ungdomarna mellan 12 och 16 år och 77% av barnen mellan 9 och 12 år har en egen mobiltelefon är resultaten alarmerande.

Hardells resultat har emellertid mottagits med en gäspning, baktalats eller rent av hånats av svenska myndigheter och vissa tongivande svenska media. Men utomlands anses den vara ledande. Den breda svenska allmänheten och beslutsfattare har inte fått kännedom om riskerna som hans studier visat. Vad värre är: det svenska baktaleriet och ignorerandet av Hardells resultat har baserats på lösa rykten utan källgranskning. Svenska Dagbladet exempelvis, har i en nedlåtande artikel från november 2008 skriven av vetenskapsjournalisten Inger Atterstam, gjort flera grovt felaktiga påståenden. Hardell anklagades för att tala om hjärntumör-risker trots att han enbart skulle visat risk för en ”godartad tumör på hörselnerven. Alltså inga vanliga hjärntumörer”. Hon hävdade att i inga andra större studier har ”någon ökad risk kunnat påvisas” samt att enigheten var ”i det närmaste total om att det inte finns några vetenskapliga belägg för att mobiltelefonerande utgör en hälsorisk. Inte för cancer, inte för något annat.”

Den vetenskapliga tidskriften Journal of Clinical Oncology har nyligen låtit publicera en analys av genomförd av koreanska och amerikanska forskare från bland annat Berkley-Universitetet i Kalifornien¹ som har granskat all forskning på hjärntumörer och mobilanvändning. Tidskriften är betydelsefull, den är vitt spridd bland cancerläkare och är en av de högst rankade.

Slutsatsen fick nog såväl myndighetsexperter och andra belackare att sätta kaffet i vrångstruben. Av 23 studier som gjorts, bedöms åtta hålla hög kvalitet och Hardell-gruppen har gjort hela sju av dessa åtta studier. Interphone-studierna däremot, i vilken de svenska experterna Anders Ahlbom och Maria Feychting deltagit, bedöms vara av sämre kvalitet. I analysen pekas på att Interphone genomgående visar en minskad risk för hjärntumör, vilken emellertid övergår i en ökad risk ju mer telefonen använts.

- Dessa studier var inte av lika hög kvalitet, de fann en skyddande effekt av mobiltelefonanvändning vilket inte någon skulle tro, sade analysens delförfattare Joel M. Moskowitz till The Los Angeles Times.

¹ Seung-Kwon et al.: Mobile phone Use and risk of tumours: A meta analysis; Journal of Clinical Oncology

Mobilindustrins finansiering av Interphone utpekats också som ett problem
- Det kan ha påverkat studiens design och resultat, skriver författarna.

Interphone har mycket stort bortfall, dvs många personer som har tillfrågats, har vägrat delta. Bortfallet var i genomsnitt 41%, vilket är oacceptabelt högt. Eftersom de som fallit bort använt mobilen i mindre utsträckning blir effekten en undervärdering av risken. Just den aspekten pekade även en annan analys på², som stöddes av drygt 40 internationella vetenskapsmän och experter och som presenterades i augusti.

Hardells studier har betydligt lägre bortfall. Hardellgruppen har använt skriftliga frågeformulär där forskarna inte haft kännedom om det var en person som fått hjärntumör eller en kontrollperson både vid insamling av svaren och vid inmatning i datorerna, så kallad blind-metodik. Interphone däremot har gjort personliga intervjuer och resultaten har varit kända vid inmatning i datorerna. Det skulle kunna ha påverkat resultaten och är en kvalitetsbrist enligt den nya analysen.

Inte i någon av de expertrapporter som leds av Anders Ahlbom, vare sig till SSM, regeringen (via FAS) eller EU (SCENIHR) har denna aspekt redovisats. I stället har rapporterna genomgående kritiserat eller nonchalerat Hardells resultat. I rapporten 2008 till regeringen står att forskningen ”inte tyder på att mobiltelefonanvändning kan påverka risken att drabbas av någon av de tumörer som studerats” och Ahlbom och Feychting slår nästan knut på sig själva i att bortförklara såväl de minskade riskerna efter kort tids användning som den ökade risken för den elakartade hjärntumörformen gliom som observerats efter 10 år i de egna nordiska Interphone-studierna. ”Inga belägg för en ökad risk för hjärntumörer” hävdas i SCENIHR-rapporten 2009.

Lennart Hardell säger att det är en hörnpelare inom epidemiologin att använda blind-metodik:
- Det är obegripligt att Anders Ahlbom och Maria Feychting sopat denna brist med Interphone under mattan, eftersom detta är ett så väl accepterat kvalitetskriterium.

Hardell har visat att DECT-telefoner ökar risken lika mycket som mobiltelefoner för hjärntumörer. Interphone har behandlat DECT-telefonanvändare som oexponerade. Detta leder också till en underskattning av risken, ett risk-handicap, vilket avspeglas i de minskade hjärntumörrisker som Interphone visar.

Strålsäkerhetsmyndighetens generaldirektör Ann-Louise Eksborg hävdar att myndigheten beaktar Hardells resultat. Men det framgår inte av myndighetens råd och information till allmänhet och beslutsfattare. Myndigheten skriver den 27 oktober på ssm.se att trådlösa telefoner ”inte medför någon risk från strålskyddssynpunkt”. När det gäller mobiltelefoner påstås att ”det inte finns vetenskapligt stöd för att avråda från att använda mobiltelefon”. Ingen hänvisning till Hardells resultat görs överhuvudtaget.

Mona Nilsson

² Cellphones and Brain Tumours. 15 Reasons for Concern. Science, Spin and the Truth Behind Interphone. Hela rapporten kan laddas ned från www.powerwatch.org.uk